

mag. Tilka Jamnik¹
Podpredsednica Društva Bralna značka Slovenije - ZPMS
e-pošta: tilka.jamnik@gmail.com

SEZNAM BRALNIH GRADIV za otroške parlamente 2024/2025

Tema: ŠOLSKI SISTEM²

Na temo šolskega sistema oz. šolstva je dostopnega veliko informativnega gradiva, vendar so to predvsem prispevki v različnih strokovnih revijah, referati v zbornikih s posvetovanj, tudi novinarski članki v dnevnem časopisju, nadalje raziskovalna, magistrska in diplomska dela ter disertacije. Vsa ta gradiva so manj dostopna, hitro zastarajo in večinoma so bolj zahtevna (manj privlačna) za branje mladim. Zato navajamo le nekaj novejših primerov, ki bodo v spodbudo predvsem mentorjem otroških parlamentov.

»Najpomembneje je, da ne nehaš spraševati. Radovednost obstaja z razlogom.«

Jennifer Berne: *Na žarku svetlobe: zgodba o Albertu Einsteinu.*

Dodali smo izbor mladinskih literarnih del, predvsem iz zadnjega obdobja, ki lahko mladim in njihovim mentorjem prispevajo k zavedanju o pomenu izobraževanja in šolstva. In o tem, kako šolsko okolje, učitelji in vrstniki vplivajo na učni uspeh otrok, na njihov razvoj, počutje in zdravje. Mladi parlamentarci se poistovetijo z literarnimi liki in njihovimi problemi, kar jih lahko spodbudi, da povedo svoje lastne izkušnje, predloge, razmišljanja.

Gre za knjige, med katerimi so za bralce v 1. triletju morda osrednje: *Na žarku svetlobe*, zgodba o Albertu Einsteinu, *Stela se boji poraza*, dve slikanici o Malali, mladi pakistanski aktivistki za pravico do izobraževanja žensk po vsem svetu, idr. Za bralce v 2. in 3. triletju sta najbrž zanimivi knjigi *Blazno resno o šoli* Dese Muck, ki posreduje vzpodbude na podlagi slovenskih izkušenj, in avtor Sherman Alexie z delno avtobiografskim romanom *Absolutno resnični dnevnik Indijanca s polovičnim delovnim časom* z izkušnjami iz povsem drugačnega okolja. Priporočamo tudi *Kebarie* Janje Vidmar, čeprav je izšla že leta 2010, toda s ponatise je v sodobnem večkulturnem okolju še kako sporočilna. Šolski sistem morda še najbolj kritično obravnavata knjigi Anne Gavalda *35 kil upanja* in Alessandra D'Avenia *Klic*.

V ta seznam bi lahko vključili tudi druga sodobna mladinska literarna dela, kajti mnoga se dotaknejo težav, ki so povezane s šolo, učenjem, ocenjevanjem, tudi z drugim dogajanjem v šolskem okolju, med vrstniki itd. Med njimi so humorna in tudi povsem »odbita« besedila

¹ Seznam je avtorsko delo; nekdo drug bi izbral druge vire ☺

² Temo »šolstvo in šolski sistem« smo imeli že v šol. letih 2017/18 in 2018/19, pričujoči seznam je revidiran in dopolnjen z novejšimi izdajami.

(npr. humorna zbirka *Strašna šola*), ki lahko še kako sprostito debato in pripravo na otroški parlament. Vključen je tudi mladinski roman *Joj, kako mi je všeč!*, ki obravnava delo šolskega debatnega kluba. 😊

Knjige vključite po svoji presoji, glede na to, kako bo tekla debata v vašem šolskem parlamentu, predvsem pa glede na bralne zmožnosti sodelujočih, njihove potrebe, zanimanja in želje.

»Živ si samo, ko te nekdo pokliče po imenu in se dotakne tvojega obraza ter ti tako pove, da si v redu in da brez tebe življenje ni mogoče. Nujno potreben si, pa če si še tako beden!«

D'Avenia. Alessandro: Klic: roman.

INFORMATIVNO GRADIVO (nekaj primerov)

Evropski vzgojno-izobraževalni sistemi: - Dela FDV: diplomsko delo Simone Tomšič <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Tomsic-Simona.PDF>

Izobraževanje mladih. Mladinski svet Slovenije. 2010: http://mss.si/wp/wp-content/uploads/2019/02/izobrazevanje_web.pdf

Kriza šolskega sistema: na domači strani Združenja ravnateljev in pomočnikov ravnateljev: <https://www.ravnatelj.si/> Tudi: <https://www.24ur.com/novice/slovenija/javno-solstvo-v-krizi-samo-ce-imas-pet-si-nekaj-vreden.html>

MLADINA 2020: Položaj mladih v Sloveniji: https://mlad.si/e-katalogi/Mladina_2020/

Mladina 2013: življenje v času deziluzij, tveganja in prekarnosti: strnjeno poročilo, e-knjiga
Arhiv družboslovnih podatkov:
https://www.adp.fdv.uni-lj.si/media/raziskave/pdf/study_pdf_mla13_si.pdf

Mladina 2010 : družbeni profil mladih v Sloveniji. Lavrič, Miran et al., znanstvena monografija
Arhiv družboslovnih podatkov:
https://www.adp.fdv.uni-lj.si/media/raziskave/pdf/study_pdf_mla10_si.pdf

Pogled na izobraževanje 2023 – Kazalniki OECD: <https://www.eurydice.si/novice/tema-meseca/pogled-na-izobrazevanje-2023-kazalniki-oecd/>

Prelog, Peter: **Tretji tvit: To strašno šolsko ocenjevanje!** https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2023/07/16_PeterPrelog.pdf

Gržan, Karel: **95 tez za izhod iz slepe ulice vzgoje in izobraževanja.** Predgovor Gabi Čačinovič Vogrinčič. Ljubljana : Sanje, 2019 in 2022, 160 str.

Kompare, Alenka in Rupnik Vec, Tanja: **Kako spodbujati razvoj mišljenja : od temeljnih miselnih procesov do argumentiranja.** Risbe in fotografije Samo Onič. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2016. 327 str.

Likar, Borut et. al.: **Inovativnost za mlade.** Slike in risbe Gregor Kmecl, Ciril Horjak] Ljubljana : Korona plus : Zveza prijateljev mladine Slovenije ; Koper : Visoka šola za management, 2000, 133 str.

Mladina 2000 : slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje. Znanstvena monografija [Ljubljana] : Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino ; [Maribor] : Aristej, 2002.

Prihodnost šole v družbah dela brez dela / uredila Slavko Gaber in Veronika Tašner. Ljubljana : Pedagoška fakulteta, 2017. 208 str.

Robinson, Ken; Aronica, Lou: **Kreativne šole** [Elektronski vir] : ljudska revolucija, ki preoblikuje izobraževanje / Ken Robinson in Lou Aronica ; prevedla Vera Čertalič ; fotografiral Jason Ramirez. Založništvo in izdelava Nova Gorica : Eno, 2015

SEZNAM MLADINSKIH LEPOSLOVNIH KNJIG³

Knjige so razvrščene po bralnih stopnjah:

1. stopnja – primerno za učence 1., 2. in 3. razredov OŠ,
2. stopnja – primerno za učence 4., 5. in 6. razredov OŠ,
3. stopnja – primerno za učence 7., 8. in 9. razredov OŠ,
4. stopnja – primerno za srednješolce.

Seznam je pripravljen s pomočjo »[Iskalnika kakovostnih mladinskih knjig](#)« in [Priročnikov za branje kakovostnih mladinskih knjig](#), ki jih pripravlja Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo pri Mestni knjižnici Ljubljana, in z dovoljenjem PCMKK pri MKL. Od seznamov Pionirske se razlikuje po razdelitvi knjig po stopnjah (triletjih v OŠ); izpuščene so ocene knjig in anotacije. Zapisi niso povsem enotni, ker jih Pionirska skozi leta spreminja, strokovno poglavlja idr.; zato zapisi tudi vizualno niso enotni. Pri knjigah, predstavljenih v [Priporočilnici Bralne značke](#), smo dodali povezavo.

Knjige za bralce v 1. triletju (in ne samo za njih ☺)

Berne, Jennifer: **Na žarku svetlobe: zgodba o Albertu Einsteinu.**

Ilustr. Vladimir Radunsky. Prev. Niki Neubauer. Celje : Društvo Mohorjeva družba : Celjska Mohorjeva družba, 2017, 50 str.

| C | 1. stopnja | Einstein, Albert, 1879-1955 - Biografije - fiziki / radovednost / znanstveniki

Elliott, Peter: **Na poti v šolo.**

Prev. Maja Kraigher. Ilustr. Peter Elliott. Murska Sobota: Pomurska založba, 2012, 25 str.

| C | B- stopnja | velike tiskane črke | osli, šola, vsakdan, živali v domišljiji

³ Seznam je pripravljen s pomočjo Priročnikov za branje kakovostnih mladinskih knjig, ki jih pripravlja Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo pri Mestni knjižnici Ljubljana: <https://www.mklj.si/pionirska/prirocnik/>.

Guibert, Emmanuel: 2 naslova. **Ariol: oslič kot ti in jaz; Ariol. Gromski konj.**
Prev. Katja Šaponjić, Anja Golob. Ilustr. Marc Boutavant. Zavod VigeVageKnjige, 2015, 134 str.
| C | 1. stopnja | humor, knjiga je del nanizanke, za oklevajoče bralce
| družina, ljubezen, odraščanje, osli, šola, živali v domišljiji

Kesič Dimic, Katarina: **Slon pleza na drevo.**
Ilustr. Ivan Mitrevski. Spr. beseda Marjan Šarec, Marija Kavkler. Ljubljana: Buča, 2015, 44 str.
| C | 1. stopnja | spremna beseda, za dislektike, za pogovore o knjigah
| nasilje, šola, učitelji, vzgoja, živali v domišljiji

Kokalj, Tatjana: **Sestrici in pes Grom.**
Ilustr. Ana Zavadlav. Dob: Brin, 2015, 74 str.
| C | 1. stopnja | za branje v nadaljevanjih
| deklice, prijateljstvo, problemi najmlajših, psi, sestre, šola, vsakdan, živali v domišljiji

Koren, Majda: **Eva in kozel.**
Ilustr. Suzana Bricelj. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006. (Deteljica), 88 str.
| C | 1. stopnja | deklice, družina, koze, namišljeni prijatelji, šola

Landa, Mariasun: **Slon Ptičjesrčni = Elefante corazón de pájaro.**
Prev. Barbara Pregelj. Ilustr. Emilio Urberuaga. Medvode: Malinc, 2013, 34 str.
| C | B- stopnja | besedilo tudi v drugem jeziku, o avtorjih
| drugačnost, sloni, učitelji, živali v domišljiji

Mattiangeli, Susanna: **Učiteljica.**
Ilustr.: Chiara Carrer. Prev.: Dušanka Zabukovec. KUD Sodobnost International, 2018, 26 str.
| C | o avtorjih | učiteljice, humor, lastnosti, opis, pouk, šole, učitelji

McCarney, Rosemary: **Vsak dan je Malalin dan**
Avtor: Rosemary McCarney in Plan International. Prev. Irena Miš Svoltjšak.
Dob pri Domžalah : Miš, 2016, 32 str.
| C | 1. stopnja | Yousafzai, Malala (1997-) - Dekleta - Izobraževanje - Otroci – Ženske - Človekove
pravice - Knjige za mladino - pogum / vrednote ([V Priporočilnici](#))

Noreau, Danielle; Massé, Andrée: **Stela se boji poraza.**
Ilustr.: Isabelle Malenfant. Prev.: Špela Žakelj. Grlica, 2022, 24 str.
| C | poučna slikanica, poučno leposlovje
| anksiozne motnje, psihološka pomoč, psihološki nasveti, strah, šole, tesnoba

Nöstlinger, Christine: **Mini ima talent.**
Prev. Danica Š. Novosel. Ilustr. Christiana Nöstlinger. Ljubljana: Družba Piano, 2010, 64 str.
| C | 1. stopnja | za začetno samostojno branje | deklice, samozavest, šola

Yousafzai, Malala: **Malala in čarobni svinčnik.**
Ilustr.: Kerascoët | Prev.: Boštjan Gorenc. Grafenauer, 2021, 39 str.
| C | o avtorjih, poučna slikanica, poučno leposlovje
| človekove pravice, dekleta, enakopravnost, pakistanske aktivistke, pogum, pravica do
izobraževanja, pravica do šolanja, Yousafzai, Malala (1997-), ženske, življenjepisi

Knjige za bralce v 2. in 3. triletju

Alexie, Sherman: **Absolutno resnični dnevnik Indijanca s polovičnim delovnim časom.**

Ilustr. Ellen Forney . Prev. Andrej E. Skubic. Ljubljana : Mladinska knjiga, 2017. (Odisej). 255 str.

| P | 2. stopnja | za pogovore o knjigah Indijanci - Mladostniki - Rasni odnosi - Belci ([v Priporočilnici](#))

Almond, David: **Ime mi je Mina.**

Prev. Metka Osredkar. Dob pri Domžalah: Miš, 2013. (Najnaj), 260 str.

| P | 2. stopnja | dnevnik, o avtorjih, tipografija različna, za pogovore o knjigah

| dekleta, drugačnost, igre besedne, odraščanje, razumevanje, šola

Beckett, Bernard: **Geneza.**

Prev. Irena Duša. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010, 2012. (Odisej), 156 str.

| M | 3. stopnja | za pogovore o knjigah | etika, prihodnost, roboti, šola

Bidari, Bono: **Jaz, Elvis Riboldi, in Boris, supernadarjeni.**

Prev.: Veronika Rot. KUD Sodobnost International, 2018, 221 str.

| P | del nanizanke, dodani stripi

| fantje - hiperaktivnost, humor, nadarjenost, prijateljstvo, šole, tekmovanja, znanje ([v Priporočilnici](#))

Dahl, Roald: **Matilda.**

Prev. Bogdan Gradišnik. Ilustr. Quentin Blake. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2014. (Žepnice), 297 str.

| P | 2. stopnja | ponatis, za pogovore o knjigah

| branje, deklice, drugačnost, družina, knjige, nasilje, superjunaki, šola, učitelji

D'Avenia, Alessandro: **Klic: roman.**

Prev. Mateja Gomboc. Družina, 2023, 333 str.

| za odrasle in mladino

| profesorji, srednje šole, slepota, dijaki, problemi, mladostniki, psihološka rehabilitacija, pomoč, pedagoška psihologija, učitelji in učenci, medosebni odnosi, prijateljstvo

Gardner, Sally: **Čriva luna.**

Prev. Jaka A. Vojevec. Spr. beseda Sabina Burkeljca. Hlebce: Zala, 2014, 176 str.

| M | 4. stopnja | spremna beseda, za pogovore o knjigah

| dedki, disleksija, drugačnost, družba (skupnost), laž, luna, nasilje, politika, prijateljstvo, šola, tehnika, totalitarizem, upori ([v Priporočilnici](#))

Gavalda, Anna: **35 kil upanja.**

Prev.: Boris Jukić. Spr. beseda: Irena Lesar. Mladinska knjiga, 2020, 113 str.

| P | o avtorjih, spr. beseda, za pogovore o knjigah | dedki, drugačnost, družina, duševna stiska,

fantje, pomoč, prepiri, prijateljstvo, ročne spretnosti, samopodoba, šole, učne težave ([v Priporočilnici](#))

Green, John: **Kdo si, Aljaska?**

Prev. Ana Barič. Spr. beseda Breda Sobočan. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2014. (Odisej), 280 str.

| M | 4. stopnja | spremna beseda

| krivda, mladostniki, nesreče, prijateljstvo, smrt, šola, zaljubljenost, žalovanje ([v Priporočilnici](#))

Kalkipsakis, Thalia: **Joj, kako mi je všeč!**

Prev.: Andrea Potočnik. Skrivnost, 2019, 137 str.

| M | bolezn, debatne skupine, dekleta, družina, matere, prijateljstvo, rasizem, srednje šole, učenci, zaljubljenost

Mastnak, Tanja: **Alternativni ukrep.**

Spr. beseda: Borut Marolt. Miš, 185 str.

| M | spr. beseda, za pogovore o knjigah | dekleta, droge, družina, medgeneracijski odnosi, mladostniki, narkomanija, odraščanje, odvisnosti, pomoč, prijateljstvo, srednje šole, stari ljudje, vzgojni ukrepi ([v Priporočilnici](#))

Muck, Desa: **Blazno resno o šoli.**

Ilustr. Matej De Cecco. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2012. (Blazno resno o ...), 213 str.

| P | 2. stopnja | humor, o avtorjih, ponatis, spremna beseda | šola

Patterson, James; Tebbetts, Christopher: Zbirka **Strašna šola**. Več naslovov.

Ilustr.: Laura Park | Prev.: Matej Frece. Grlica, 2016 - 2024, po 300 str.

| P | dodani stripi, o avtorjih, za oklevajoče bralce

| dogodivščine, družina, fantje, humor, nogomet, puberteta, šole, vragolije, zaljubljenost

Pregl, Slavko: **Geniji brez hlač.**

Ilustr. Gašper Rus. Radovljica: Didakta, 2009, 240 str.

| M | 3. stopnja | o avtorjih | fantje, mladostniki, novinarstvo, odraščanje

Samson, Gideon: Zeb. Ilustr.: Joren Joshua. Prev.: Katjuša Ručigaj. Miš, 2019, 84 str.

| P | humor, modrost, nonsens, šole, učenci, zebre, živali v domišljiji

Vidmar, Janja: **Kebarie.**

Ilustr. Damijan Stepančič. Miš, 2010, 2013, 145 str.

| P | za pogovore o knjigah

| deklice, drugačnost, družina, krivice, nepismenost, očetje, revščina, Romi, večkulturnost

In še nekaj informativnih mladinskih knjig:

Se odločaš o svoji poklicni poti?: dan za punce: razmišljaj po svoje!

Zbr. in ured. Barbara Hrovatin. Ljubljana: Združenje delodajalcev Slovenije, 2014, 59 str.

| M | 3. triletje | fotografije, projekt | poklici, šola

To sem jaz, verjamem vase: priročnik za fante in punce.

Spr. beseda Ksenija Lekić, Petra Tratnjek, Alenka Tacol, Nuša Konec Juričič. Celje: Zavod za zdravstveno varstvo, 2010, 151 str.

| 3. triletje | priročnik, spremna beseda | mladostniki, samopodoba, samozavest

Varoufakis, Yanis: **Ta svet je lahko boljši : kako sem hčeri razložil gospodarstvo.**

Prev. Jelena Isak Kres. Ljubljana : Cankarjeva založba, 2016. 206. str.

Vega, Emi: 4 naslovi: **Kaj boš, ko boš velika?, Ključ, Zadeva N. N. N., Zojini metulji.**

Ilustr. Emi Vega. Spr. beseda Tone Lamovšek. Ljubljana: Društvo Skupina mladih za osebnostno rast in zdravo življenje, 2012. (Vodnarji; 2), 79 str.

| 3. triletje | o avtorjih, spremna beseda | duhovnost, samopodoba, smisel, vrednote